

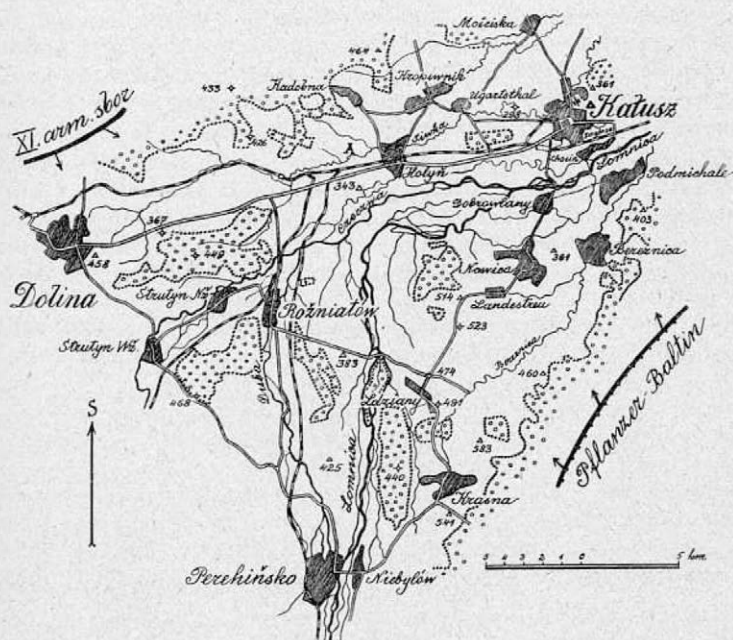
Drobné zkušenosti z války.

štábní kapitán děl. Vselovod Milodanovič:

Tři dny se samostatnou četou.

I.

V únoru 1915 překročila rakouská armáda gen. Pflanzra-Baltina Karpaty jižně od levého křídla ruských armád a vpadla jim do týlu. Při odvetných opatřeních, podniknutých ruským velením, byl XI. sbor vystřídán na Dunajci v noci na 19. únor částí IX. sboru a úsilnými pochody, částečně též po železnici, dirigován do Doliny (viz náčrtek).

27. února všechny 4 pěší pluky 32. p. divise dosáhly přibližně čáry řeky Duba, II./32. děl. oddíl dorazil kolem půlnoci do Strutyna Vyžnyho; 74. p. divise se soustřeďovala severně, podél Czeczwy; ostatní jednotky a celá 11. p. divise byly ještě v zádu na pochodu.

Kalusz byl obsazen Ussurijskou jezdeckou divisi s přiděleným I./126. p. praporem 32. divise. Dále na severovýchod, v prostoru města Haliče, se shromažďoval XVIII. sbor. Situace byla zajímavá tím, že 32. p. divise a XXII. sbor, který pokračoval v obraně Karpat jihozápadně od čáry Dolina—Perehiňsko, byly obráceny zády k sobě a působily ve směrech protilehlých.

II.

Sotva se II./32. děl. oddíl ubytoval, dodal mi ordonanční poddůstojník rozkaz velitele brigády asi tohoto smyslu:

„II. oddíl odešle ihned do Kalusze k Ussurijské jezdecké divisi jednu četou. Četa pochoduje zpět do Doliny, kde ji očekává na křižovatce silnic četa kozáků, určená jako

záštita. Z Doliny pochoduje četa po hlavní silnici. Po příchodu do Kalusze bude v počtu živých u I./126. p. praporu."

Z dodatku velitele oddílu a velitele 5. baterie jsem se dozvěděl, že mám provést nařízený úkon s 3. četou 5. baterie a vzít s sebou též 3 telefonisty s materiálem a 2 muniční vozy bojového trénu.

Rozkaz byl pro mne velmi nevídaným překvapením. Avšak kamarádi, jejichž spánek nebyl ničím ohrožen, tvrdili, že je to taková příležitost k vyznamenání, jaká se vyskytne málokdy! Na něco podobného jsem již také pomysll, nicméně byl bych dal přednost spánku.

Mým prvním úkolem bylo shromáždit četou, což byla práce téměř nadlidská. Požadavek, že při ubytování nesmějí být trhány svazky, byl všeobecně uplatňován jen od baterie nahoru, nikoli uvnitř baterie. Oddílový ubytovatel se omezoval na rozdělení rayonu na baterie a na nalezení lepší chaty pro velitele oddílu s pobočníkem; podobně ubytovatelé baterií vyhledávali jen parkoviště a důstojnický byt; všechno ostatní bylo přenecháváno iniciativě ubytovávaných.

Podle tohoto osvědčeného způsobu jsem provedl právě před několika hodinami ubytování ve Strutyně Vyžnym, a proto jsem nyní neměl ani zdání, kde mužstvo 3. čety může být! Dokud různé orgány je hledaly (noc byla velmi tmavá), studoval jsem mapu a úkol.

Měl jsem pochodovat prostorem, v kterém zítra podle všeho dojde k střetnutí, po cestě rovnoběžné s frontou. Každý můj krok musil být pozorován s výšin východně a jižně od Lomnice, o níž jsem se domníval na podkladě kusých zpráv, že je již obsazena nepřitelem. Z mapy bylo zřejmé, že až do Holyně nelze se vůbec říšské silnici vyhnout neb ji opustiti, bude-li toho třeba, neboť byla tam jedinou cestou. Dále bylo zřejmé, že posledních 15 km — od rozcestí na Rožniatów do Kalusze — je již nyní v dosahu účinné palby nepřátelského dělostřelectva. Okolnost, že mí velitel brigády určil cestu se zpětnou zajížd'kou do Doliny, nikoli kratší přes Strutyn Nižny, byla dalším potvrzením, že situace v rohu Lomnice není jistá.

Z toho ze všeho jsem usuzoval, že asi sotva budu s to dodržet předepsanou cestu, nýbrž že spíše budu nucen utéci na sever a doufal jsem, že se v terénu najdou nějaké cestičky, nezakreslené na mapě, které mi to umožní.

Shromáždění čety trvalo $2\frac{1}{2}$ až 3 hodiny, při čemž zástupce velitele čety, děle sloužící poddůstojník, nebyl vůbec nalezen. Odpochoval jsem bez něho a před svitáním jsem dorazil ke kozácké četě v Dolině. Kozáků bylo 19 s četařem v čele. Poslal jsem je kupředu a pochodoval za nimi ve vzdálenosti asi 200 kroků.

III.

Byl krásný sluneční den. U trig. 343 stály velké stany divišní nemocnice. Z toho by se snad dalo usuzovat, že fronta je dosti daleko, avšak po stranách nemocnice, asi 200—300 m od ní, stály též dvě lehké kanonové baterie 74. děl. brigády (úplně otevřené, jinak v tomto terénu ani nemohlo být!) a střílely velmi čile na výšiny v zatáčce Lomnice. O chvíli později jsem zjistil, že mezi silnicí a železniční tratí je úzký pruh močálu a že trať sama vede po vysokém náspu. Obě tyto věci tvořily překážku, kterou by moje četa nezdolala! Tak se ve skutečnosti ukázal terén ještě horším, nežli na mapě!

Když jsem projel kolem nemocnice, spatřil jsem nad Holyní chumáč bíločervených rozprasků. S počátku jsem se domníval, že je postřelována vesnice, ale v příštím okamžiku se z ní vynořil náš improvizovaný obrněný vlak, opředěný nepřátelskými rozprasky. Jel velmi pomalu, jeho jediné dělo, umístěné na otevřeném vagonu, stále střílelo.

Osudný okamžik nastal: za 2—3 minuty jsem se musil dostat do pěkné sprchy! Nebylo vyhnouti! Nařídil jsem obsluze, aby nasedla, a chystal jsem se ve vhodném okamžiku vrhnout se tryskem kupředu a tak projet kolem vlaku.

Od uskutečnění tohoto zoufalého plánu zachránil mě podjezd pod trať, který jsem zpozoroval takřka v posledním okamžiku. Velel jsem klus a přejel jsem na severní stranu

tratil. Klusal jsem k zakreslenému na mapě brodu na Siwce (viz „A“ na náčrtku) a doufal jsem, že se mi po přebrodění řeky podaří pochodovat terénem po severním břehu.

Před brodem jsem se zarazil: měl neočekávané vysoké břehy, pokryté ledovými krami a sněhovými závěsemi a byl na pohled příliš hluboký. Zastavil jsem četu a nařídil kozákům prozkoumat jej. Jeden z nich skočil na koni do vody a nedosáhl dna. Ostatní tak tak že jej vytáhli zpět. Můj záměr ztroskotat! Obrátil jsem četu zpět a přitlačil ji v proudu k železničnímu náspu, kde jsme byli skryti před zrakem nepřítele a snad též, aspoň částečně, i před účinkem jeho střel. Nařídil jsem sesednout a čekal jsem, co bude dále.

Obrněný vlak byl tak rozumný, že nejel až k nám, nýbrž zastavil se ve vzdálenosti asi 100—150 m, chvíli stál, potom začal couvat zpět k Holyni. S ním se vzdálily i rozprasky g-šrapnelů. Během zastávky jsem si všiml, že vlak je vyzbrojen ukořistěnou rakouskou 10 cm houfnicí.

Za daných okolností by nebylo rozumné držet se i nadále předepsané cesty. Nařídil jsem kozákům, aby mi vytyčili cestu na Kropiwnik, co možná nejdále od železnice, a když to bylo provedeno, dal jsem dělovodům a vůdčím muničních vozů tuto disposici: — „Každé vozidlo jede samostatně, vzdálenost 200—300 kroků, po silnici klus, sraz v Kropiwniku.“ Proklouzli jsme beze ztrát.

V Kropiwniku jsme se zastavili k většímu odpočinku. Tamodtud jsem měl na vybranou dvě cesty: Ugartsthal—Kalusz a Ugartsthal—Mościska—Kalusz. První byla hodně kratší, měla však v srovnání s opuštěnou říšskou silnicí jen jednu přednost: vedla o 2 km severněji, t. j. dále od nepřítele. Naproti tomu probíhala stejně otevřeným terénem, hlavně však nemohl bych se na ní zbavit Siwky! Proto jsem volil cestu delší, přes Mościsku. V tomto smyslu jsem sestavil a odeslal po kozákovi hlášení veliteli Ussurijské divise.

IV.

Asi v 15 hodin jsem konečně dorazil do Kalusze. U vjezdu čekal můj kozák a hlásil, že mě doprovodí ke generálovi. Vkročil jsem do místnosti, v které bylo několik důstojníků od různých útvarů a hezký asi 40letý pán s pěknou reprezentační postavou v županu a trepkách. Tento pán (byl to velitel divise generálmajor gšt. Krymov) mi vykročil naproti, uchopil oběma rukama moji pravici a řekl: „Kamaráde! Jste podřízen přímo mě! Dnes večer musíte vystřelit celou svou dotací. Npor. Melnický vám ukáže palebné postavení a vysvětlí vše ostatní. Proveďte zastřílení, palba účinná na můj rozkaz!“ S těmito slovy jsem byl propuštěn.

Kráčel jsem s Melnickým po hlavní ulici města, četa pochodovala za námi. Zmínil jsem se o příhodě, zažité v Holyni. A tu mi Melnický vypravoval, že se o něco dříve v téže Holyni setkala s týmhž obrněným vlakem jezdecká baterie a že ji to stálo asi 20 mužů a 25 koní! Potom mi ukázal palebné postavení, které bylo v zahradě po levé straně ulice a po technické stránce patřilo snad k nejlepším ze všech, jež jsem doposud viděl (viz VR. 1935, čís. 11, str. 1369, náčrtek). Pozorovatelná byla na levém křídle ve vzdálenosti asi 300 m na svahu trig. 361. Na pozorovatelně mi byla vysvětlena všeobecná situace a moje úloha.

Divise držela severní břeh Lomnice, I./126. p. prapor obsadil Chocin a střežil přechody přes řeku; nepřítel měl jižní břeh s rozsáhlou vesnicí Podmichale a choval se celkem pasivně. Mým úkolem bylo provést za denního světla zastřílení na část Podmichale, ležící proti přechodům, a až se setmí, zahájit palbu účinnou (na zvláštní rozkaz gen. Krymova).

Palebné postavení přes veškerou dokonalost po stránce skrytu a pohodlí bylo poněkud příliš vzadu — 4 km. Konstatoval jsem s lítostí, že na hrdinské činy a na vyznamenaní není za takových okolností ani pomyšlení; tím pozbyval celý můj podnik ceny! Měl jsem ovšem jistý pocit spokojenosti, že všechno bylo pro mne připraveno již předem

bez mé účasti, že se nemusím namáhat, což bylo velmi příjemné, neboť byl jsem unaven, nevyspalý a vyhladovělý.

Značná vzdálenost k frontě, jakož i můj opožděný příchod zavinyly, že jsem neměl kdy hlásit příchod osobně veliteli praporu. Než bylo vystavěno telefonní vedení, odeslal jsem mu písemné hlášení s omluvou, s početním stavem čtyř a s žádostí o dodání stravy pro mužstvo (oves jsem měl s sebou, seno měl zakoupit v městě jeden z velitelů muničních vozů).

Zmíním se zde o rozdělení úloh mezi poddůstojníky-jezdci: nejstaršího dělovoda jsem určil prvním důstojníkem, druhého jsem vzal s sebou na pozorovatelnou; velitel obou muničních vozů bojového trénu konal svou funkci i s funkcí velitele kolesen, obou velitelů muničních vozů 1. sledu jsem používal jako ordonančních poddůstojníků. Z toho je vidět, že počet jezdců u čtyř stačil k improvisaci velitelského družstva bez výpomoci od velitelského družstva baterie.

Ordonanční poddůstojník se vrátil s písemným rozkazem kpt. Preobraženského, velitele praporu, abych se k němu ihned dostavil, a s pytlkem konserv pro mužstvo. Odpověděl jsem ještě jednou, že se dostavit nemohu, protože provádím zastřelení. Tentokrát se tím kpt. Preobraženský spokojil.

V.

Ač jsem měl osné pozorování a cílem byla vesnice, zastřelení bylo velmi obtížné a trvalo hodně dlouho, až do soumraku. Největší obtíž byla v tom, že střídání mrazů v noci s oblovou ve dne způsobilo, že terén byl pokryt bílými a černými skvrnami a měl všeobecně špinavé vzezření, stejné jako chaty v Podmichale. Graňáty i šrapnely se na takovém pozadí ztrácely, zastřelení se protahovalo.

Konečně jsem měl zastřeleny všechny 4 okraje cíle, seběhl jsem k četě a čekal jsem na slíbený rozkaz k účinné palbě. Měl jsem využít této přestávky k pořízení náčrtku pro tuto palbu, avšak byl jsem zdolán únavou. Proto, když kolem 22. hodiny přišel rozkaz, neřídil jsem palbu nijak vědecky, nýbrž snažil jsem se jen, aby rány nevybočily ze zastřeleného čtverce. Vyžadovalo to ovšem mnohem větší námahy, než pořízení náčrtku! Při tom jsem dbal, aby palba byla co nejrozmanitější, což je v souladu i s nynějšími předpisy: občas jsem napodoboval baterii a střílel jsem seriemi o 6 ranách, potom, po přeložení palby jinam, střílel jsem více ran ráznaráz, dělal jsem krátké přestávky a p.

Pojednou celá hlavní třída Kalusze byla zaplavena jezdeckem. Předčasný výbuch by vyřadil spoustu jezdců. Zastavil jsem palbu a ptal jsem se u nejbližšího důstojníka, co znamená tento ústup? Důstojník namítl, že to není žádný ústup, nýbrž obvyklý odchod divise na nocleh do města. Pak jsem pochopil, proč potřebovala divise mít u sebe prapor s dělostřeleckou četou: abychom střežili její spánek!

Nemohl jsem čekat tak dlouho, dokud celá divise přejde kolem, pokračoval jsem v palbě s nadějí, že se předčasné výbuchy nevyskytnou a nebyl jsem zklamán.

Palba byla, jak jsem slyšel později od pěšáků, velice zdařilá, protože se podařilo dokonale překvapení. Rakušané byli částečně venku kolem polních kuchyní, jež právě přivezly oběd anebo večeři, částečně se shromáždili v okolních chatách. V tom přišla palba! Ze šťastných zásahů, zjištěných pěchotou příštího dne, zmiňuji se o zásahu do polní kuchyně, jež pravděpodobně způsobil, že některá rota zůstala beze stravy; dále jeden šrapnel zasáhl oknem přeplněnou chalupu a zabil kolem 20 mužů.

Bylo již kolem půlnoci, když jsem dostal rozkaz zastavit palbu. Po dobu střelby jsem spotřeboval skutečně téměř celou dotaci: asi 400 ran ze 424, které jsem měl! Poddůstojník-velitel bojového trénu dostal tedy ode mne rozkaz ve formě: „Najdi nějakou muniční kolonu a doplň střelivo!“ Potom jsem odešel do svého bytu.

Byt měl tu výhodu, že v domě byla soukromá jídelna s ruským jídelním lístkem. Avšak v ložnici jsem spatřil neruský nástroj — peřiny! Musil jsem do nich, neboť své

polní lůžko jsem nechal u baterie, protože četa neměla trénu. Neměl jsem ponětí o účinku peřin na unaveného člověka a doufal jsem, že se vzbudím včas jako obvykle.

VI.

Vzbudil mě cizí ordonanční důstojník a podal mi obálku. Podíval jsem se především na hodinky: bylo přesně poledne! Cítil jsem, že mi vlasy vstávají hrůzou! Roztrhl jsem obálku a četl jsem:

„S příchodem mého oddílu jste podřízen mně! Hlaste vlastní a nepřátelskou situaci, cíle, na které střelíte“... atd. atd. Rozkaz byl podepsán velitelem I. oddílu 11. děl. brigády plk. Mackevičem.

Co jsem měl dělat? Hlásil jsem: „Milý Vasilije Vasiljeviči! Lituji upřímně, že Vám mohu hlásit jen vlastní situaci“ — popsal jsem ji: peřiny, palebné postavení, pozorovatelnu, a ukončil jsem slibem, že v nejbližší době odpovím na ostatní.

Sluha se vymlouval, že spal neméně tvrdě než já a že se probudil rovněž jen při příchodu cizího poddůstojníka. Potom hlásil, že oběd je připraven. Opovrhovat jím by nebylo rozumné. Rychle jsem se najedl a odešel jsem k četě. I zde se všechno probudilo teprve před chvílí. Iniciativu projevil jen ordonanční poddůstojník, který navštívil velitele praporu a vrátil se s novou zásobou konserv. Hlásil mi, že prapor je stále v Chocině, že však Rakušané v noci ustoupili. Střelivo bylo doplněno v noci ze zbrojního parku 74. p. divise.

Z pozorovatelný jsem uviděl zasněženou rovinu jižně od Lomnice a táhlé svahy trig. 361 mezi Nowicí a Bereznici. Na těchto svazích pod obzorem jsem spatřil dlouhé řady černých teček, byla to zřejmě vlastní pěchota, která vystupovala pomalu na hřbet. Jedna lehká nepřátelská baterie ji líně postřelovala. Jak jsem slyšel později od plk. Mackeviče, byl to pluk 11. p. divise, který překročil Lomnici a pronásledoval ustupujícího nepřítele.

Za dané situace jsem nemohl učinit nic jiného, než se omezit na hlášení plk. Mackevičovi. Ordonanční poddůstojník mi hlásil po návratu, že se mám dostavit na náměstí. Plukovník přijel tam za chvíli a řekl mi, abych počkal, než vyřídí nutné věci s gen. Krymovem. Potom jsme mohli spolu pohovořit beze spěchu cestou na SV. I./11. oddíl, které bylo na nádraží.

Mezi jiným mi oznámil můj nový představený, že včera před večerem jeho oddíl měl neštěstí setkat se s „mým“ obrněným vlakem! Výsledek: 4 ranění mužů a 10 koní! Lze říci, že tato ukořistěná houfnice v „našich rukou“ natropila nám zajisté více škody, nežli by byla mohla způsobit, kdyby byla zůstala u svého původního majitele!

Zbytek dne jsem ztrávil na SV. plk. Mackeviče očekáváním rozkazů. Ty přišly kolem 21. hodiny. Pflanzér-Baltin ustupoval, na příští den bylo nařízeno pokračovat v pronásledování. Za tím účelem se všechno, co do té doby zůstalo v Kaluszi a okolí, mělo přesunout do Nowice a tam nocovat.

Když jsem si představil, jak bude Nowica přeplněna, viděl jsem jasně, že má četa se zřetelem na malou hodnost svého velitele, nedostane pořádné ubytování a že bude nucena stát celou noc na silnici. Proto jsem se rozhodl, že přenocuji v Kaluszi a přijdu do Nowice před svítáním.

VII.

Vrátil jsem se ještě jednou do svého bytu a tentokrát jsem se probudil včas. Když jsem však přišel k četě — všechno spalo! Vzbudil jsem mužstvo a vyplísnil je nemilosrdně. Mužstvo projevilo potom obdivuhodnou rychlost, takže za 10—15 minut jsem již odpochoval.

Před Dobrowlany jsem musil přebrodit Lomnici. Řeka byla rozvodněná, proud dravý, brod poset velkými balvany, tma... 5. dělo se mi převrátilo! Než bylo uvedeno do normální polohy, uplynula značná doba a začínalo svítat. Nicméně se mi podařilo

ještě za šera dosáhnout Nowice. Zastavil jsem četú na okraji a odešel jsem vyhledat nějaké SV.

U kostela jsem našel velitelství jakéhosi pěšího pluku. Velitel pluku mi řekl mrzutě: „To jste vy? Hledáme vás již 2 hodiny! Kde jste se schoval?“ — „Na severním okraji vesnice“, odpověděl jsem. Potom jsem byl uveden do sousední místnosti. Tam seděl plk. Mackevič. „Pochodujeme směrem na Landestreu“, řekl mi: „Vaše četa za poslední baterii mého oddílu!“

Trvalo ještě hodně dlouho, než se všechno seřadilo a dalo do pohybu. Když se má četa objevila, vzbudilo to sensaci: „Podívejme se!“ slyšel jsem poznámky: „Co tu dělá 32. brigáda?“

V Landestreu jsme se zastavili na silnici. Nepřátelské dělostřelectvo postřelovalo jižní okraj vesnice a výšiny před ní. G-šrapnely praskaly v nebezpečné blízkosti od proudu. Potom čelní baterie byla zavolána do palebního postavení; ostatní zůstaly na silnici až do večera, vyjma mne: jako „přidělený“ měl jsem širší práva, a proto jsem se ubytoval. Večer provedli totéž ostatní. Ráno jsem dostal rozkaz k návratu k baterii.

Různé zprávy.

USA: Výzbroj pěší divise. (Revue d'artillerie 1935 podle Krasnaja Zvezda 1935.) Stav divise 23.000 osob. Výzbroj: 80 kanonů 75 mm, 24 houfnic 155 mm, 32 moždířů 81 mm, 42 kanonů 37 mm, 265 kulometů těžkých, 80 kulometů proti letadlových, 1320 leh. kulometů, 8467 pušek, 12.501 pistolí.

Anglie: Horský kanon Vickers-Armstrong. (Revue d'artillerie podle Army Navy and Air Force Gazette 1935.) Ráže 75 mm, doprava na soumarech, brzda hydropneumatická. Granáty časované i nárazové. Pokusy ukázaly velkou přesnost: do dálky 1% vzdálenosti a ve směru 0.1% vzdálenosti. Donosnost podle náplně 9000, 7460 a 5800 m.

Anglie: Doprovodný kanon se 2 hlavěmi. (Revue d'artillerie podle M. W. 1935.) Kanon má jednu hlavěň 2.54 cm a druhou 7 cm. Hlavěň 7cm se používá pro střelbu zakřivenou — granáty 4 kg, počáteční rychlost 213/sec. Největší donosnost 3100 m. Hlavěň 2.54 cm pro střelbu plochou. Granáty 0.25 kg, počáteční rychlost 750 m/sec. Maxim. donosnost 4300 m. Lafeta dovoluje střelbu ve všech směrech. Kanon váží 357 kg je velmi pohyblivý a nízký a může být snadno zastřen, může být snadno rozebrán a transportován ručně neb na soumarech, avšak normálně jest transportován traktozem Garden Lloyd.

Švédsko: Automatický kanon L 60, ráže 4 cm. (Revue d'artillerie podle M. W. 1935.) Kanon jest postaven na křížové lafetě, má 4 kola a může být snížen až na zem. Doprava hip. nebo auto. Za 15 sek. jest pohotový k palbě. Střelba buď rána za ranou neb automatická — v zásobníku 8 granátů. Prvky střelby výškové a dálkové jsou přenášeny automaticky 2 muškami. Pro případ náhlého letectvého útoku má zvláštní zařízení. Možnost vertikální střelby jest od — 5 až + 90 stupňů, horizontální 360 stupňů. Kadence 100—120 ran/min. Počáteční rychlost 900 m/sec. Váha granátu 0.955 kg, zásobníku 2.06 kg. Za 8 vteřin dosáhne střela výše neb dálky 3350 m. Jinak může střelba až 8500 m; kanon váží 1730 kg.

Rakousko: Automatická pistole. (Revue d'artillerie podle M. W. 1935.) Z Rakouska se oznamuje, že 10 až 30% stavu armády bude touto zbraní vyzbrojeno, a to proto, že je mnohými žádána a označována jako nejlepší zbraň pro boj z blízka na posledních 200 m. Střelec může nésti 500—800 nábojů a není tudíž odvislý od zásobování zezadu. Mezi různými druhy pistolí (Bergmann, Schmeissen, Soleure) jest označována za nejvhodnější automatická pistole Vollmer, ze které může být střeleno i v leže.

Jrš.